

4.9. РОЛЬ ПРОФСПЛОК В АВСТРАЛІЇ НА ПОЧАТКУ РОЗГОРТАННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ (1980–2000 рр.)

Профспілковий рух в Австралії – явище унікальне, бо він зароджувався як спроба ув'язнених та каторжних робітників, тобто фактично – як спроба осіб, засуджених за тяжкі злочини, захистити той мінімум прав, який у них залишався. Виснажливі умови праці стали причиною для консолідації суспільства, в принципі не спроможного на це – злочинців, осіб маргінальних і з високим рівнем девіантної поведінки. Але вони, розпочавши боротьбу в форматі страйків, тобто радикально, домоглися, щоб умови їхньої праці були покращені.

Здобувши перші перемоги та забезпечивши необхідний рівень умов праці, ув'язнені почали залучати до своїх виступів і рухів цивільне населення, робітників портів та інших представників фізичної праці. Так створювалися перші трудові спілки, становлення яких відбулося знову ж таки через страйки, збройні виступи й тривалу боротьбу за розширення трудових прав уже на початку XIX ст. Унікальність такого явища полягає в тому, що його започаткували фактично особи, що повсюдно у світі вважаються неспроможними та позбавленими можливості впливати на будь-які суспільно-політичні процеси. Вони виявилися драйвером профспілкового руху, котрий на етапі зародження ще не мав таких ознак.

Основна цінність досвіду профспілкового руху в Австралії полягає в тому, що саме через відсутність будь-яких спілок, профспілок, об'єднань працівників розгорнувся найпотужніший рух за захист трудових прав. У цьому й полягає основана особливість профспілкових організацій Австралії – вони є продуктом руху за права, а не рушійними силами такого руху. Цей рух, який дав змогу саме Австралії швидше за всі інші країни домогтися моделі організації трудового процесу, яка стала відома як 8/8/8 (8 годин для праці, 8 – для активного відпочинку та вільного часу, 8 – для сну). Ще одна цінність

профспілкового руху і особливість, яка не має аналогів у світі, полягає в тому, що саме профспілковий рух, профспілкові організації сформували політичну карту Австралії. Лейбористська партія, котру створили профспілки, стала провідною політичною силою Австралії, проголосивши своєю політичною платформою дотримання балансу між інтересами працівників та роботодавців як основних учасників економічних відносин. Саме в цьому і криється той ефект, який профспілки справляють на публічно-політичну сферу Австралійської Співдружності.

Як зазначає Дж. Патмор, розвиток юніоністського (робітничого) руху в Австралії на момент глобальних економічних трансформацій, досяг такого рівня самоорганізації й політичної свідомості, що саме Австралійська рада профспілок (ACTU) та Лейбористська партія Австралії стали провайдерами економічних змін постіндустріального тренду [246]. Це свідчить про те, що постіндустріальний концепт розвитку суспільства в Австралії вплинув на практику державного управління в результаті чутливого реагування на стан соціально-економічних зв'язків і ланцюгів постачання, які запанували в глобальній економіці у зв'язку зі становленням постіндустріального суспільства.

Розвиток профспілкового руху Австралії на зламі двох концептів – індустріального та постіндустріального – ознаменувався ще одним важливим тригером, який ми не можемо ігнорувати, враховуючи його значущість для подальшого становлення економіки Австралії. Йдеться про посилення ролі жіночої освіти й прав жінок. Річ у тім, що після проведення 1975 р. Міжнародного року жінок ООН суттєво змінилася гендерна політика. Саме жінки були основою робітничого руху в період Другої світової війни та після неї, тому розширення гендерних прав активізувало інтелектуальний, людський і соціальний капітал, що є підґрунтям інноваційного розвитку суспільства [247]. Інноваційна складова є основою постіндустріального суспільства, тому

розширення можливостей для впровадження інноваційних рішень у промисловості стає запорукою зростання економічного потенціалу держави.

Розвиток постіндустріального суспільства тісно пов'язаний з інтенсивністю промислового виробництва, інноваційного прогресу й удосконаленням науково-дослідної діяльності суб'єктів господарювання. Все це можливе лише за умови безперервного функціонування економіки країни. Але робітничий рух в Австралії саме під час трансформації концепту постіндустріального суспільства ознаменувався інтенсивними та масовими страйками майже по всій країні. Частково, саме завдяки страйкам керівництво країни запровадило інноваційні підходи в промисловості та суттєво скоротило використання робочої сили, віддаючи перевагу механізації та роботизації виробництва.

Так П. Міллер та К. Малві вказують на такі особливості руху непокори в робітничому середовищі Австралії:

по-перше, система примусового арбітражу в Австралії звільняє профспілки від відповідальності за результати страйку й збитки, яких роботодавці зазнали внаслідок простою;

по-друге, австралійська система трудових відносин обмежує страйкову діяльність через штрафні положення, бо роботодавці мають право застосовувати штрафувати працівників за участь у страйках;

по-третє, більшість страйків в Австралії пов'язані з правами та протестами, а не з заробітною платою, на якій переважно зосереджені робітничі рухи у Світі [248].

Таким чином, враховуючи особливості предмету страйків в Австралії в 1970–1980-х рр. – умови праці та права працівників – можемо констатувати, що саме протестний рух, який організували профспілки, став одним із каталізаторів запровадження на підприємствах таких умов праці, які відповідали суспільному

запиту. Це було можливо виключно за рахунок підвищення питомої ваги інноваційного промислового виробництва.

Як зазначають К. Макінтрі та Дж. Уільямс, профспілки в Австралії мають багато рис, характерних для їхніх аналогів за кордоном. Але на тлі загальної схожості між економічними ефектами австралійських профспілок і профспілок в інших країнах виникає багато відмінностей. Загалом профспілки не впливають на продуктивність праці в Австралії, і цей фактор ми пояснюємо меншим впливом на заробітну плату та зв'язком із обмежувальною практикою праці (запровадження 38-годинного робочого тижня). Вони також не впливають на норми прибутковості роботодавців [249]. Це, в свою чергу, означає, що профспілки в Австралії не впливають на збільшення витрат роботодавців, що дає останнім можливість спрямовувати більше коштів на інвестиційні технології та реінвестувати в оновлення основних фондів підприємств.

Цікаво й те, що австралійські профспілки намагаються здобути певний вплив у відносинах з органами державної влади та використовувати монопольну владу, щоб отримати для своїх членів матеріальні та нематеріальні переваги, залежні від трудових та інституційних обмежень державної економічної політики.

Т. Брамбл з цього приводу звертає увагу на те, що розвиток постіндустріального суспільства неможливий без відносин трипартизму, в яких профспілки повинні стати каталізатором соціально-економічного потенціалу [250]. Таким чином, розвиток моделі трипартизму є ще однією важливою особливістю профспілкового руху в Австралії, який сприяв становленню постіндустріального концепту в промисловому секторі держави.

Поняття постіндустріального суспільства стосується переважно змін у соціальній структурі, способу, в який перетворюється економіка й перероблюється система зайнятості, а також нових співвідношень між теорією та емпірією, особливо між наукою й технологією. Один з аспектів постіндустріального суспільства полягає в дедалі більшій бюрократизації науки

й наростанні спеціалізації інтелектуальної праці в найдрібніших виробничих операціях.

Б. Франкел визначає постіндустріальне суспільство як «суспільство, в економіці якого пріоритет перейшов від переважного виробництва товарів до виробництва послуг, проведення досліджень, організації системи освіти і підвищення якості життя, в якому клас технічних спеціалістів став основною професійною групою і, що найважливіше, в якому впровадження нововведень все більше залежить від досягнення теоретичних знань. Постіндустріальне суспільство передбачає виникнення інтелектуального класу, представники якого на політичному рівні виступають як консультанти, експерти або технократи» [251]. За таких умов профспілковий рух повинен спрямовуватися передусім на зміну кваліфікації працівників, перепрофілювання та перепідготовку кадрів.

Цікаво, що в Австралії подібні програми – перекваліфікації працівників, стимулювання їх до здобуття нових знань і навичок – набули широкого розвитку ще в 1970–1980 рр. Імпульсом для їх впровадження стала політика обмеження функціонування видаткових підприємств вугільної галузі Великої Британії. Тобто АСТУ не просто реалізує програми соціального та трудового захисту працівників, вона ще й здатна прогнозувати потреби в робочій силі. Така особливість розвитку профспілок в Австралії не має аналогів у жодній іншій країні світу. Фактично, самі профспілкові об'єднання зацікавлені в постійній стабільній і диверсифікованій зайнятості, що стимулює економічний розвиток держави.

Ті програми, які запроваджує АСТУ, повністю відповідають центральним детермінантам постіндустріального суспільства. Йдеться про панування науки, наукових знань. Проголошується її автономність, а її розвиток розглядається як передумова нової організації та структури суспільного виробництва. Основними елементами цієї структури покликані стати університети, наукові інститути, науково-дослідні організації. Так, якщо для індустріального

суспільства є характерною боротьба між капіталістом (власником засобів виробництва) й робітником на підприємстві, то в постіндустріальному суспільстві конфлікт проявляється у зіткненні між фахівцем і робітником в організаціях та в суспільстві.

Зв'язок постіндустріалізації з трансформацією держави слід розглядати за двома складовими. По-перше, державні інституції стають активним суб'єктом розбудови в тій чи іншій країні постіндустріального суспільства та економіки знань, з чим пов'язується необхідність впроваджувати нові форми інноваційної й технологічної політики. По-друге, сучасні постіндустріальні тенденції викликають зміну доступних державі інструментів впливу на суспільно-економічні процеси [252]. Під впливом науково-технічного прогресу ускладнюється зміст праці: він стає все більш індустріальним, технічно озброєним. Це істотно змінює функції учасників виробничого процесу. Скорочується частка виконавчих і збільшується частка управлінських функцій, а також функцій наукового обслуговування. Змінюється праця у напрямі її інтелектуалізації та посилення креативної складової, зміщуються акценти у визначенні ролі працівника як усе значущішої одиниці на виробництві. Широке використання нових технологій на основі комп'ютеризації потребує нового підходу до організації праці, переходу до гнучких форм організації як праці, так і управління, підвищену необхідність у професійній підготовці працівника [253].

Особливістю науково-технічного прогресу, що визначає перехід на постіндустріальну стадію, є кардинальна зміна ролі людини у виробництві, впливу людського потенціалу на динаміку економічного розвитку. Розробка, створення та освоєння нової техніки, технології й технологічних систем пред'являють підвищені вимоги до знань, професійної підготовки, загальної культури працівників. Широка автоматизація виробництва, виникнення принципово нових способів впливу на предмет праці значно активізують зміни місця і ролі людини у виробництві. Ці зміни не тільки зачіпають зміст праці, а й

характеризують специфічний «людський» зріз інтенсифікації виробництва [254]. Всі описані процеси потребують відповідного підходу профспілкових організацій і до захисту прав працівників, і до організації всього профспілкового руху.

В Австралії профспілкові організації, в силу високого рівня їх консолідації, спромоглися виробити спільну політику в організації трудових та економічних відносин за участі працівників після того, як у глобальному вимірі було запроваджено концепт постіндустріального розвитку. Тут необхідно зауважити, що політична складова профспілкового руху – Лейбористська партія Австралії – в кінці 1970-х рр., коли не перебувала при владі, спрямувала основний вектор суспільно-політичної активності на трансформацію політичного вчення і власних підходів до управління соціально-економічними процесами.

Такий період консолідації та вдала «підготовка» до умов нового постіндустріального концепту організації суспільства дали Лейбористській партії змогу перебувати при владі протягом 1983–1996 рр. В свою чергу, АСТУ дала той необхідний поштовх, який підготував робочий клас і власників засобів виробництва до тих змін, про які вони ще не знали, але які виявлялися цілком логічними з урахуванням еволюції суспільно-політичних процесів.

Отже, можемо виокремити такі напрями й аспекти впливу профспілкового руху Австралії на формування політики постіндустріалізму.

По-перше, профспілки на початку 1970-х рр. активно запроваджували перепідготовку робітників, стимулюючи останніх набувати нових знань та навичок, підвищували загальний рівень освіти населення. Насправді, на думку В. Сміта, така політика профспілок стала результатом певної домовленості між спілками роботодавців і профспілками, мета якої – мінімізувати протестний рух у деяких штатах Австралії. Цікаво, що саме протестний рух і стимулював запровадження трипартизму на зламі переходу суспільства від індустріального

до постіндустріального. І в цьому знову-таки провідну роль відігравали профспілкові організації.

По-друге, активізація страйків, як реакція Лейбористської партії Австралії на втрату владних позицій, мала на меті передусім не збільшення оплати праці, що було цілком досяжним і здійсненим для роботодавців. АСТУ ставила за мету страйків зміни умови праці, розширення кола інноваційно орієнтованих видів праці, запровадження наукового підходу та НДДКР у діяльності роботодавців. На 1970-ті рр. такі вимоги здавалися нездійсненними, що давало лейбористам можливість маніпулювати суспільною свідомістю та ставити умови для пошуку консенсусу спілкам роботодавців. Фактично, такий діалог «з позиції сили» перетворював недосяжні умови – інноваційно орієнтоване виробництво – в імператив модернізації економіки держави. Коли відбувся перехід до постіндустріального суспільства, економіка Австралії була до цього готова, а рівень її інноваційного розвитку задовольняв потреби ринку.

По-третє, профспілковий рух до початку 1980-х рр. сприяв формуванню нової політики відносин між органами державної влади, АСТУ та спілками роботодавців. Така модель – трипартизм – була сама по собі новацією в суспільно-політичному житті. Її основна цінність проявлялась у тому, що держава активно залучалася до задоволення потреб як робітників, так і роботодавців. Зокрема саме за рахунок участі державних інституцій запроваджувались інноваційні технології, позаяк Уряд брав на себе зобов'язання збалансувати інтереси всіх учасників трипартизму. Так, профспілки ініціювали участь органів державної влади в оновленні виробничих потужностей підприємств, хоча насправді намагалися досягнути інтересів робітників – покращити умови праці, зробити її наукоємнішою, інноваційною, зменшити залежність економіки від низькооплачуваних чорнових професій. Держава, в свою чергу, намагалась отримати підтримку профспілкових організацій, інвестуючи або в інший спосіб стимулюючи розвиток інноваційно орієнтованих типів виробництва. В свою ж чергу, роботодавці отримували певну

користь від таких дій держави, хоч і стикалися з постійним зростанням рівня оплати праці внаслідок ускладнення робіт і підвищення рівня кваліфікації трудових ресурсів.

Таким чином, профспілковий рух Австралії фактично підготував країну до постіндустріальної економіки, створивши для цього необхідні передумови: розширення наукоємного виробництва, збільшення рівня витрат на НДДКР, запровадження інноваційних технологій і підвищення рівня кваліфікації робітників. АСТУ у тісній взаємодії з Лейбористською партією Австралії створювали такі умови для реалізації моделі трипартизму, за яких роботодавці хоча й отримували достатні беніфіції, однак перебували в становищі, коли фактично були змушені запроваджувати технологічні зміни у виробничій діяльності.

Все це посприяло приходу Лейбористської партії Австралії до влади, а в АСТУ посилилися позиції в суспільно-політичних відносинах. Цікаво, що саме АСТУ в подальшому стала потужним базисом для владної партії, оскільки продемонструвала здатність передбачати та моделювати розвиток соціально-економічних процесів, а ті здобутки, які отримували працівники під захистом профспілкового руху, підвищували професійний рівень та рівень їх соціального забезпечення й добробуту.

З 1983 р. в Австралії Уряд було сформовано за домінування Лейбористської партії. Його очолив Боб Хоук і, хоча він двічі поспіль приводив свою партію до перемоги на парламентських виборах, після епохи 1980-х рр. його політика вже була непопулярна. Сутність її полягала в суттєвому скороченні державних соціальних витрат, приватизації та відмові від субсидіювання збиткових галузей промисловості. Хоча Лейбористська партія спиралася на підтримку профспілкового руху та АСТУ, її соціальна та трудова політика не виправдала очікувань ні профспілок, ані самих робітників.

Перехід до постіндустріального суспільства за керування демократичної партії в попередньому Уряді Австралії створив певні соціально-економічні

розриви й дисбаланс у розвитку економіки, бо програмі Демократичної партії була невідома доктрина ліберальної економіки в умовах постіндустріального суспільства. Здавалося, що нова економічна формація дала лейбористам можливість реалізувати власну соціально-орієнтовану політику, однак насправді профспілковий рух за їх правління пережив новий і зовсім неочікуваний етап розвитку.

Як відзначає Д. Харві, у 1980–1990-х рр. неолібералісти почали виступати за максимальну раціоналізацію державного соціально-економічного регулювання, почалося своєрідне згортання соціалізації лібералізму, що проявлялось у неприйнятті соціал-демократичних тенденцій. Неоліберали стали в опозицію до консерваторів, які прагнули жорстко розмежувати державу та ринок [255]. На думку adeptів неолібералізму, прагматизм соціальної політики має полягати в оптимізації стратегій відновлення «людського капіталу», тобто, ресурси насамперед слід спрямовувати на перепідготовку робочої сили, а не на допомогу безробітним. Неоліберали впровадили нове поняття «індустріальна політика», під якою малися на увазі «державне заохочення малого бізнесу, допомога технологічній перебудові традиційних галузей, податкові пільги для галузей, які є конкурентноздатними на світовому ринку» [256, с. 443]. В економічній експлікації терміна під неолібералізмом мається на увазі економічна політика, спрямована на лібералізацію ринку, підвищення вимог і стандартів соціальної відповідальності роботодавців, запровадження нових конкурентних умов праці й вимог до робочого місця [257]. Однак політика Лейбористської партії за Боба Хоука в 1980-х рр. пішла дещо іншим шляхом економічного розвитку, поєднавши неолібералізм і тетчеризм (суттєве скорочення державних видатків та створення передумов для розвитку нових галузей економіки).

Для профспілкового руху Австралії 1980-ті рр. не були монолітними, тому що їх початок ознаменувався затуханням страйкового руху, який активно

використовували лейбористи для власних політичних цілей. Хоча ці страйки і досягли основних цілей:

– 1980 р. з'явилося одне з найпрогресивніших профспілкових об'єднань Австралії – професійна спілка лікарів та медсестер або «Здоровий союз», який включив одночасно висококваліфікованих працівників галузі (лікарів) та сестринський персонал, що має низьку робітничу кваліфікацію. Особливість цієї профспілки полягала в тому, що підвищення кваліфікації та навчання медсестер на лікарів відбувалося частково за її кошти;

– 1981 р. відбулася й перша галузева трансформація профспілкової організації. Так, профспілка лікарів (HSUA) перетворилася на галузеву профспілку всіх без винятку працівників медичної сфери, куди входять навіть працівники швидкої допомоги та коронари. Відбулася галузева інтеграція профспілкового руху, чого не було ніде в світі. Австралія показала приклад, який випередив профспілковий рух на більше, ніж 10 років;

– 1982 р. відбулося перше масштабне скорочення в післявоєнний період. Так, Уряд скоротив понад 10 тис. працівників ливарної та металургійної промисловості. Скорочення трапляються на тлі колосального падіння експорту сталі результатом глобальної паливної та економічної кризи середини – кінця 1970-х рр.

Власне, таке скорочення й стало найбільшим каталізатором у зміні політичного керівництва країни, і, хоча страйки не відбувалися, робітники висловили свою волю в інший спосіб – надали перевагу Лейбористській партії на наступних чергових виборах до Парламенту.

Після того, як було сформовано уряд, Боб Хоук та АСТУ за участі Міністерства фінансів та Міністерства соціальної політики зробили наступний крок до посилення моделі трипартизму в країні й уклали фундаментальну угоду, в якій і Уряд, і всі без винятку профспілки, об'єднані в АСТУ, зобов'язалися співпрацювати заради національного блага.

Зокрема, профспілки погодилися допомогти подолати інфляційну кризу, не наполягаючи на певному підвищенні заробітної плати. Натомість Уряд проголосив збільшення «соціальної зарплати» (різниця між мінімальним рівнем оплати праці та прожитковим мінімумом на родину), що означало суттєві реформи й удосконалення системи охорони здоров'я, освіти та соціального забезпечення. Було створено нову мережу соціального захисту, в основі якої лежить універсальна система охорони здоров'я, Medicare. Без профспілкового руху не існувало б цієї фундаментальної реформи, яка поліпшила життя багатьох.

Слід зауважити, що прихід лейбористів до влади став можливим через ще одне непопулярне рішення Уряду демократів, прийняте 1981 р., – скасовану індексацію заробітної плати. Боб Хоук це рішення не скасував, але 1983 р. після укладення згаданої угоди відкрилася нова ера трудових відносин та економічного управління: запроваджено коригування вартості життя; впроваджено централізовану систему фіксації заробітної плати; заробітну плату державних службовців та осіб, які фінансуються з державного бюджету, регулює АСТУ внаслідок розширення після злиття з Радою організації державних службовців Австралії. Фактично, держава дійшла згоди з представниками профспілкового руху про скорочення видатків з державного бюджету на заробітну плату державних службовців.

Б. Боуден з цього приводу наводить доволі цікаву тезу про те, що угода призвела до скорочення чисельності державних службовців та прискорила запровадження механізмів делегування й децентралізації, що означало збільшення кількості чиновників місцевого рівня, котрі виконували частину повноважень держави [258, р. 65–72]. Тобто профспілковий рух став драйвером ще одного важливого процесу – формування нового концепту державного управління в федеративній Австралії, коли за рахунок скорочення державних загальнофедеральних видатків стимулюється регіональний розвиток.

Подібний процес проявляється передусім у розширенні повноважень місцевої влади в регулюванні трудових відносин і підвищенні уваги до проблем соціально-економічного розвитку та соціального захисту населення. Але часто подібне розширення призводить до зловживання владою та політичної боротьби між федеральним центром і урядами штатів у регулюванні окремих напрямків, зокрема профспілкової діяльності.

1985 р. це призвело до надзвичайної суперечки в енергетичній галузі Квінсленда, де парламент штату ухвалив антипрофспілковий закон про скорочення повноважень профспілкових органів, заборону страйків та обмеження низки соціальних стандартів.

Реакція Конгресу АСТУ була такою:

по-перше, АСТУ розширюється та включає до свого складу державні громадські профспілки;

по-друге, АСТУ розробляє законопроект про відпустки у зв'язку з усиновленням і доглядом за дитиною, який повністю приймає федеральний Парламент.

У такий спосіб вдалося досягти певного консенсусу у відносинах профспілкового руху та федеральних органів влади, однак у штатах Австралії тривало загострення трудових конфліктів.

Так, уже в штаті Вікторія 1986 р. найтриваліший страйк за всю свою історію розпочала профспілка медичних працівників через провал неодноразових переговорів із міністром охорони здоров'я Д. Вайтом щодо реалізації рішення про структуру кар'єрних відносин у медичних закладах штату. В багатьох закладах медичний персонал не виходив на роботу, а біля лікарень по всій Вікторії було встановлено пікети, намети й фургони. На роботі лишився тільки старший медичний персонал, що суттєво ускладнювало роботу лікарень і догляд за хворими. Через це, в свою чергу, зросло невдоволення мешканців політикою Уряду штату.

Натомість Уряд штату Вікторії погрожував залучити поліцію, а Комісія з промислових відносин погрозувала розглядати спірні питання без присутності представників профспілки медичних працівників та колишньої профспілки медсестер. Після того, як подальші переговори провалилися, секретар Королівської австралійської федерації медсестер (Вікторіанський відділ) І. Болгер оголосила про ескалацію страйку, і медсестри в низці відділень невідкладної допомоги приєдналися до колег на пікеті. Нарешті в грудні, через 50 днів, медсестри повернулися на роботу. Цю справу розглядала в 1986–1987 рр. Державна комісія з промислових відносин, і в січні 1987 р. вона винесла рішення, надавши медсестрам і акушеркам значне підвищення заробітної плати, суттєве покращення умов праці та запровадивши планування й управління кар'єрою [259].

Лейбористський Уряд Австралії, скориставшись подібними трудовими спорами, спромігся запровадити загальну систему пенсійних виплат, що стало ще одним компромісом у відносинах між профспілковим рухом і центральним Урядом.

Фактично, таке рішення Уряду стало одним із послідовних етапів реалізації Угоди АСТУ/ALP між Лейбористською партією та профспілковими організаціями. Запровадження пенсійних виплат було покликане зменшити безробіття й інфляцію, а також суттєво скоротити кількість трудових спорів та забезпечити підхід до розробки політики, яка влаштовує більшість австралійців як на економічному, так і на соціальному рівні.

Рішення у справі про запровадження єдиних пенсійних виплат та національного рівня заробітної плати, а також про створення системи соціальних виплат за вислугу років призвели до формування нового соціального прошарку в суспільстві. «Заможні пенсіонери», як їх називає К. Алпорт [260], – це той прошарок суспільства, котрий отримав соціальні гарантії внаслідок вислуги певної кількості років перед державою. Вихід на пенсію та пенсійне забезпечення дали змогу суттєво стимулювати внутрішній

ринок, адже така верства залишалась у країні, а її купівельна спроможність давала можливість збільшити національне виробництво.

Крім того, запровадження таких пенсійних виплат замість збільшення рівня заробітної плати, давало би працівникам можливість самостійно накопичувати пенсійне забезпечення, допомогло скоротити короткотермінові витрати роботодавців на утримання робочої сили. Так, з 1987 р. в Австралії запроваджено інтегральний підхід до визначення розміру пенсійних виплат.

Новий етап розвитку профспілкового руху відбувався 1987 р., коли реалізували гендерну політику та до складу виконавчого органу АСТУ Конгрес АСТУ обрав п'ятьох жінок. Це стало найбільшим гендерним представництвом у керівних органах профспілок, що суттєво підвищило можливості для захисту й розширення трудових прав жінок в Австралії.

Окрім того, 1987 р. Лейбористський Уряд запровадив двоступеневу систему оплати праці, а профспілковий рух почав активну реструктуризацію промисловості та системи трудових нагород. У цьому контексті М. Кросбі зазначає, що протягом другої половини 1980-х рр. виконавчий комітет АСТУ проводив деякі таємні дебати про структури органів профспілок, профспілкові вибори, виплати, правила вирішення трудових спорів, правила страйків та інший конкурентний тиск на роботодавців і владу [261]. Усі це питання, які роздали профспілкові діячі, навряд чи створювали приємну картину для суспільства в цілому, проте заклали передумови для внутрішньо-профспілкового протистояння, коли представники регіональних органів АСТУ, не розуміючи політику керівних органів АСТУ, вважали, що відбувається певна змова з роботодавцями.

Насправді ж 1988 р. сталась абсолютно революційна подія – було ухвалено новий Закон про промислові відносини 1988 р., яким фактично запровадили так звану промислову демократію. Основна цінність цього закону, який змінив закон 1904 р. про примирення й арбітраж, полягає в наступному:

– запроваджується трудовий арбітраж або інстанції з розгляду трудових спорів, рішення яких обов'язкові для застосування, як рішення звичайних судових органів;

– роботодавці та представники профспілок мають однакове представництво в таких інстанціях. Держава не бере участі в розв'язанні трудових спорів, однак на рівні судової системи штатів і федеральних судів є гарантом дотримання балансу інтересів сторін трудових спорів;

– страйки визнаються крайнім заходом захисту трудових прав працівників;

– запроваджується кримінальна відповідальність роботодавців за недотримання умов праці та вплив на зменшення обсягу оплати праці працівників.

Прийняття такого законодавчого акта, на думку Дж. Діббса, є одним із визначальних кроків до нової системи відносин трипартизму, в яких держава є лише гарантом дотримання прав, а не арбітром, змушеним ставати на той чи інший бік [262].

1989 р. відбулася подія, котра ознаменувала початок реформування системи професійної освіти в Австралії. АСТУ подала на розгляд Уряду низку пропозицій щодо зміни підходів до організації навчання, а також системи стажування та підвищення кваліфікації. Такий підхід засвідчив високий рівень інтеграції політичного керівництва країни з профспілковим рухом у регулюванні трудових відносин, і, як продемонструє економічне зростання Австралії, саме такий підхід виявився найбільш вдалим для врегулювання трудових відносин в інших країнах.

Таким чином, розвиток профспілкового руху в 1980-х рр. багато значив для становлення економічного потенціалу Австралії, що й дало цій країні можливість увійти до G-20 наприкінці 1990-х рр., а також зайняти лідерські позиції в Океанії та Південно-Східній Азії, суттєво випереджаючи всіх азійських тигрів, тобто економіки, що розвинулись у той період.

Значення розвитку профспілкового руху 1980-х рр. полягає в такому:

по-перше, відбулася ще більша консолідація профспілкових організацій, що розширило можливості професійних спілок. Відбулась їх галузева інтеграція, тобто постали профспілки не окремих професій, а цілих секторів та галузей економіки, зокрема в медичній сфері;

по-друге, профспілки стали драйверами багатьох соціально-економічних проектів, зокрема за їх сприяння з'явилася система медичного страхування Medicare. Їх вплив на такі організації проявлявся через прямий контакт із роботодавцями стосовно розміру й порядку відрахувань на потреби таких програм і розмірів страхових сум та платежів. Окрім того, саме профспілкове керівництво виступало стороною переговорів від імені працівників;

по-третє, запроваджено абсолютно нову систему врегулювання трудових спорів за участю представників спілки роботодавців та профспілок, у якій держава відіграє роль виключно стороннього спостерігача, арбітра та в деяких випадках – гаранта за рахунок вирішення спорів у судових інстанціях штатів або федеральних судах, якщо комісії з трудових спорів не змогли коректно розв'язати трудовий конфлікт;

по-четверте, профспілковий рух суттєво впливає на два ключових процеси розвитку трудових відносин: управління та планування кар'єри, а також – систему пенсійного забезпечення. Так, розвиток кар'єри означає постійне підвищення кваліфікації персоналу, який виконує низькооплачувану роботу: різнороби, медсестри, персонал з обслуговування тощо. Все це збільшує рівень використання людського й інтелектуального капіталу трудових ресурсів, що в свою чергу сприяє економічному стимулюванню та зростанню країни;

по-п'яте, запроваджена система соціального забезпечення пов'язана з доглядом за дітьми, усиновленням чи декретними відпустками, що також стає новелою в системі регулювання трудових відносин у глобальному вимірі та запроваджується в інших країнах.

Розвиток профспілкового руху в Австралії у період становлення неоліберальної ідеології демонструє повний тандем в існуванні Лейбористської партії, яка сформувала Уряд, та союзу профспілок, який у цей час розширився за рахунок профспілок державних службовців. Така кооперація сприяла водночас і прискоренню економічного зростання Австралії, і зменшенню інтенсивності протестних рухів.

4.10. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В АВСТРАЛІЇ: ІСТОРИКО-РЕТРОСПЕКТИВНИЙ І РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Сучасна система політико-дипломатичних та інституціональних координат міждержавних відносин вибудовується в умовах поліцентричного (багатополюсного) світу XXI ст. [263, с. 26-29]. Важливе місце в цій диспозиції займає Австралія – одна з провідних держав світу і регіону. Динамічний розвиток держав Азійсько-Тихоокеанського регіону (АТР) веде до їх все більш активного позиціонування себе на світовій арені. Ці інституціональні, регіональні та політико-дипломатичні процеси базуються, перш за все, на розширенні використання інструментарію «м'якої сили» («soft power») у зовнішній політиці та ефективній діаспоральній політиці держав Азійсько-Тихоокеанського регіону.

Наразі поглибленому вивченню підходів і позицій Австралії щодо діаспоральної політики та інструментарію публічної дипломатії, що є особливо актуальним. З цього приводу можна назвати лише обмежену кількість українських і зарубіжних наукових розвідок, що присвячені окремим аспектам політико-дипломатичної діяльності Австралії, зокрема діаспоральної політики. Серед них дослідження таких авторів, як А. Атаманенко, М. Бабута, І. Бойко, Б. Гончар, Н. Городня, В. Євтух, О. Зернецька, А. Зубик, М. Кулінич, С. Лазебник, О. Машевський, А. Мирончук, О. Олійник, А. Попок, С. Пронь,